

*Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет*

**КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ, ПІДПРИЄМНИЦТВА
ТА БІЗНЕС-АДМІНІСТРУВАННЯ**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

*Тема: **ОСНОВНІ ФОНДИ В ПІДПРИЄМНИЦТВІ: МЕТОДИ ОЦІНКИ
ТА ОПТИМІЗАЦІЇ***

*Спеціальність 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
Освітня програма 6.076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»*

Завідувач кафедри: _____/Карінцева О.І./

Керівник роботи: _____/Дериколенко О.М./

*Виконавець: _____/Скриннік С.В./
П.І.Б.*

*Група: _____
ПЕЗ-71С
шифр*

Суми 2021

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ФОНДІВ У РОБОТІ ПІДПРИЄМСТВА	6
1.1. Підходи до визначення поняття та сутності основних фондів.	6
1.2. Індикатори ефективності використання основних фондів.	8
1.3. Форми обліку та методи оцінки основних фондів підприємства.	11
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ФОНДІВ ПрАТ «МОНДЕЛІС УКРАЇНА»	16
2.1. Загальна організаційно-економічна характеристика підприємства.	16
2.2. Структурні особливості та показники ефективності основних фондів.	18
РОЗДІЛ 3. СПОСОБИ ОПТИМІЗАЦІЇ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ФОНДІВ ПІДПРИЄМСТВА	25
ВИСНОВКИ.....	32
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	34

АНОТАЦІЯ

Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний її обсяг становить 38 сторінок, у тому числі 5 рисунків, 7 таблиць та 41 використане джерело.

Мета роботи – дослідити роль основних фондів у веденні підприємницької діяльності.

Відповідно до мети роботи можна поставити наступні **завдання**:

- з'ясувати теоретичні аспекти використання основних фондів у роботі підприємства;
- проаналізувати використання основних фондів ПрАТ «Монделіс Україна»
- визначити шляхи оптимізації використання основних фондів.

Об'єкт дослідження – процес використання основних фондів підприємством.

Предмет дослідження – теоретичні та практичні аспекти використання основних фондів підприємством.

У першому розділі «ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ФОНДІВ У РОБОТІ ПІДПРИЄМСТВА» проаналізовані підходи до визначення поняття та сутності основних фондів та індикатори ефективності використання основних фондів. У другому розділі «АНАЛІЗ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ФОНДІВ ПрАТ «МОНДЕЛІС УКРАЇНА» досліджена загальна організаційно-економічна характеристика підприємства та структурні особливості та показники ефективності основних фондів. У третьому розділі «СПОСОБИ ОПТИМІЗАЦІЇ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ФОНДІВ ПІДПРИЄМСТВА» проаналізовані способи та напрями оптимізації використання основних фондів підприємства.

ВСТУП

Ми розуміємо, що для того щоб визначитися з можливими напрямками розвитку певного підприємства у майбутньому треба враховувати основні тренди сучасного розвитку бізнесу [38,39,40,41], а саме такі як: подальша глобалізація економічних відносин [26,27,28], перехід до альтернативних видів палива [29,30,31], інформатизація бізнес-процесів та інше [37]. Все це безперечно впливає на успішність діяльності суб'єктів підприємництва.

Успіх роботи підприємства залежить від багатьох чинників, зокрема й від ефективності використання основних фондів. Для якісного функціонування будь-якого суб'єкта господарювання необхідно чітко розуміти різні аспекти використання основних фондів (зокрема, показники ефективності, методи оцінки, тощо). Крім того, можлива ситуація, коли підприємство має на балансі достатню кількість основних фондів, але ефективність їхнього використання все одно замала. У цьому контексті важливо зрозуміти шляхи оптимізації роботи з основними фондами в підприємстві.

Придбання та обслуговування основних фондів є капіталомісткими. Відповідно, такі активи можуть становити велику частину вартості компанії. У деяких підприємства близько 50% усіх інвестицій іде на придбання основних фондів. Без якісної стратегії управління підприємство чи організація може зазнати незапланованих простоїв, порушення безпеки, забруднення навколишнього середовища, недотримання регуляторних вимог чи стандартів. Для компанії із значною кількістю основних фондів подібні неприємності можуть вартувати мільйонів гривень прибутку через втрачену продуктивність, ремонти, заміну обладнання чи виплату за неустойку. Крім того, низька якість управління може вплинути на якість товарів чи послуг, що може вплинути на сприйняття компанії споживачами та, відповідно, репутацію бізнесу [9].

Роль основних фондів у діяльності підприємства, їхню сутність та способи класифікації вивчали багато українських та зарубіжних дослідників, зокрема: Т. Орошан, К. Кухта, Н. Домбровська, О. Коваленко, Н. Яковишина, К. Яковенко, А. Кінг, В. Миколатієні, та ін. Особливості процесу обліку основних фондів досліджували А. Максименко, Л. Стригуль, А. Тімонова та ін. Однак, шляхи оптимізації та практичний аспект ефективності використання основних фондів (на прикладі конкретного підприємства) потребують більш детального дослідження.

Отже, актуальність зазначених проблем, їх недостатнє вивчення, велика теоретична і практична значущість обумовили вибір тематики дослідження.

Мета роботи – дослідити роль основних фондів у веденні підприємницької діяльності.

Відповідно до мети роботи можна поставити наступні **завдання**:

- з'ясувати теоретичні аспекти використання основних фондів у роботі підприємства;
- проаналізувати використання основних фондів ПрАТ «Монделіс Україна»
- визначити шляхи оптимізації використання основних фондів.

Об'єкт дослідження – процес використання основних фондів підприємством.

Предмет дослідження – теоретичні та практичні аспекти використання основних фондів підприємством.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний її обсяг становить 31 сторінка, у тому числі 5 рисунків, 7 таблиць та 41 використане джерело.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ФОНДІВ У РОБОТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Підходи до визначення поняття та сутності основних фондів.

В українській науковій думці, окрім поняття «основні фонди», наявна дефініція «основні засоби». Хоча ці дефініції є близькими синонімами, між поняттями «основні фонди» та «основні засоби» все ж є невелика різниця, яка полягає в тому, що власне основні фонди складаються з основних засобів та нематеріальних активів [6]. Крім того, варто зацентувати увагу на різниці між поняттям «фонди» та «засоби». Учені-класики економічної теорії ототожнювали фонди з нагромадженням активів, а засоби – безпосередньо з інструментом участі у виробничих процесах [4]. Нині (особливо в міжнародних стандартах бухгалтерського обліку) ці терміни ототожнюються. В англійській літературі поняття основних фондів має відповідник «fixed assets» (крім нього, також уживаються «basic assets», «key assets», «capital assets»). У балансових звітах підприємств такі активи мають назву «property, plant, and equipment (PP&E)».

Таблиця 1.1 – Тлумачення дефініції «основні фонди» в наукових джерелах (розроблено на основі [8], [14], [15], [16])

Автор	Визначення
Леонід Мельник [8]	Частина засобів виробництва, що задіяні у багатьох виробничих процесах і свою вартість частинами переносять на вартість готової продукції.
Стівен Ніколас [16]	Довгострокові активи, якими володіє компанія та використовує для виробництва товарів і послуг
Вілл Кентон [15]	Засоби виробництва довгострокового характеру, якими володіє підприємство і використовує у своїй операційній діяльності для отримання доходу.

Продовження таблиці 1.1

Маргарет Джеймс [14]	Необоротні активи, що задіяні у виробництва та не можуть бути легко конвертовані у гроші

Кожне визначення виокремлює певну специфіку використання основних фондів. Так, Стівен Ніколас наголошує на використанні основних фондів для виробництва товарів та послуг, а Вілл Кентон акцентує увагу на довгостроковому характері використання основних фондів задля отримання доходу. Найбільш контраверсійним є визначення, надане Маргарет Джеймс, яка наголосила на невеликій ліквідності основних фондів. Дискусійність цього твердження підсилюється наявними практичними прикладами, коли компанії успішно реалізують основні фонди на ринку, зокрема й за ліквідаційною вартістю. Однак, на нашу думку, найбільш оптимальним є визначення, автором якої є український учений-економіст Леонід Мельник, а саме: основні фонди – це частина засобів виробництва, що задіяні у багатьох виробничих процесах і свою вартість частинами переносять на вартість готової продукції.

Економічну сутність виробничих фондів можна охарактеризувати наступним чином. Основні фонди багаторазово беруть участь у виробництві; переносять свою вартість на вартість продукції, що виробляється; скінченність (практично будь-який економічний ресурс є обмеженим у своїй кількості, так само як і обмежена кількість фінансових активів, необхідних для їх придбання); утілені у речовій формі в засобах праці; оновлюються за рахунок амортизації [1]. Деякі автори у дослідженні сутності основних засобів особливу увагу приділяють саме амортизації, сутність якої полягає у поступовому зношенні та перенесенні вартості основних засобів на продукцію, яку виробляє суб'єкт господарювання [32,33,34,35,36].

Відповідно до Податкового кодексу України, підприємства мають автономію у виборі методу амортизації [11]. Так, сутність основних і найбільш часто вживаних методів амортизації відображена в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2 – Сутність основних методів амортизації (побудовано на основі [8])

Метод амортизації	Сутність
Прямолінійна	Сума амортизаційних відрахувань залишається незмінною. База відрахувань – витрати на придбання
Геометрично-дегресивна	Сума амортизаційних відрахувань зменшується в геометричному ряді. База відрахувань – залишкова балансова вартість
Кумулятивна (арифметично-дегресивна)	Сума амортизаційних відрахувань зменшується в арифметичному ряді. База відрахувань – витрати на придбання
Прогресивна	Сума амортизаційних відрахувань збільшується. База відрахувань – залишкова балансова вартість

1.2. Індикатори ефективності використання основних фондів.

Важливим напрямком економічного аналізу на підприємстві є визначення того, чи може підприємство ефективно використовувати основні фонди. Можна виділити наступні цілі аналізу: з'ясування технологічного стану основних фондів та їхнього впливу на обсяг виробництва, вивчення ступеня забезпеченості підприємства матеріальними активами і знаходження резервів, необхідних для зростання фондівіддачі та інших показників що характеризують ефективність використання основних фондів.

Аналіз основних засобів передбачає оцінку забезпеченості основними засобами виробництва та праці, беручи до уваги їх рівень зносу, технологічний стан та ін. Важливо також віднайти резерви підвищення рівня випуску продукції, якого можна досягти без додаткових інвестицій [5].

Класичними є такі показники використання основних засобів, як: фондівдача та фондомісткість. Загалом, фондівдача – показник, що характеризує кількість виробленої продукції на грошову одиницю основних засобів й розраховується за формулою:

$$\Phi_{\text{в}} = \frac{P}{\Phi_{\text{сер}}},$$

де P – кількість виробленої за рік продукції, грн

$\Phi_{\text{сер}}$ – середньорічна вартість основних фондів, грн.

У свою чергу, існують різні підходи до визначення середньорічної вартості основних засобів. Найпоширенішим є спосіб, за яким ураховується кількість місяців використання засобів, які надходять та вибувають із виробництва, що може бути виражене у такій формулі:

$$\Phi_{\text{сер}} = \Phi_{\text{п}} + \frac{\Phi_{\text{в}} + T_{\text{в}}}{12} - \frac{\Phi_{\text{вив}} * (12 - T_{\text{вив}})}{12},$$

де $\Phi_{\text{п}}$ – вартість основних фондів на початок звітнього року,

$\Phi_{\text{в}}$ – вартість основних фондів, що надходять у звітньому році.

$\Phi_{\text{вив}}$ – вартість основних фондів, що вибувають протягом року

$T_{\text{в}}$, $T_{\text{вив}}$ – кількість місяців використання фондів, що надходять і вибувають з виробництва.

Однак, деякі автори для простоти та взагалі можливості розрахунку часто застосовують наведену нижче формулу для виконання підрахунку вартості основних засобів підприємства (просте середньоарифметичне) [20]:

$$\Phi_{\text{сер}} = \frac{\Phi_{\text{п}} + \Phi_{\text{к}}}{2},$$

$\Phi_{\text{к}}$ – вартість основних фондів на кінець звітнього року.

У коефіцієнта фондівдачі не існує загальноприйнятого оптимального значення у зв'язку з галузевими особливостями. Однак збільшення коефіцієнта свідчить про підвищення інтенсивності використання

обладнання та інших основних засобів. Відповідно, фондомісткість (величину обернену до фондівіддачі) можна розрахувати за формулами:

$$\Phi_M = \frac{\Phi_{сер}}{P}$$

$$\Phi_M = \frac{1}{\Phi_B}$$

Під час проведення аналітичного дослідження зі стану та руху основних засобів важливо оцінити показники їхніх надходжень та вибуття, а також охарактеризувати їх технологічний стан. Для цього використаємо наступні показники: коефіцієнт надходжень основних фондів, коефіцієнт вибуття, коефіцієнт приросту основних фондів.

$$K_{над} = \frac{\Phi_{над}}{\Phi_K},$$

де $K_{над}$ – коефіцієнт надходження основних фондів,

$\Phi_{над}$ – вартість основних засобів, які надійшли за річний період.

$$K_{виб} = \frac{\Phi_{виб}}{\Phi_{п}},$$

де $\Phi_{виб}$ – вартість основних засобів, що вибули за річний період

Математичним способом можна сформулювати формулу для підрахунку коефіцієнта приросту основних фондів.

$$\Delta K_{\Phi} = \frac{\Phi_{над} - \Phi_{виб}}{\Phi_K}$$

Економічна задача розрахунку показника рентабельності основних засобів полягає у визначенні частки прибутку, яка припадає на одну грошову одиницю вартості основних фондів, тому для успішного підприємства рівень показника не може бути негативним або надмірно низьким.

$$P = \frac{\Pi}{\Phi_{сер}},$$

де Π – чистий прибуток підприємства

1.3. Форми обліку та методи оцінки основних фондів підприємства.

Важливість використання основних фондів обумовлює її нормативно-правове регулювання. На нашу думку, в Україні діє триступенева система нормативно-правових актів, що регулює роботу з основними фондами на підприємстві.

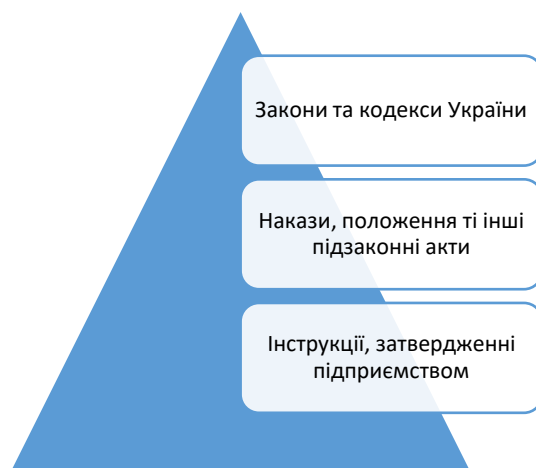

Рис.1.1 – Система нормативно-правових актів

Базовим у цьому контексті є Податковий кодекс України. В ньому наведено визначення основних дефініцій (основні засоби, матеріальні активи, амортизація), з'ясовано вимоги, яким повинен відповідати актив для визначення його як основного засобу. Важливим є наведення мінімально допустимих термінів амортизації, головні з яких наведені в таблиці.

Таблиця 1.3 – Мінімумально допустимі терміни амортизації (розроблено на основі [11])

Група	Мінімальний термін
Земельні ділянки	—
Будівлі	20 років
Машини та обладнання	5 років
Транспортні засоби	5 років
Інструменти, прилади, інвентар	4 роки
Природні ресурси	—

У кодексі визначено матеріальні та нематеріальні активи, які не підлягають амортизації. Усі процедурні аспекти щодо організації бухгалтерського обліку основних фондів регулює відповідне Національне положення (стандарт) [12]. Він розглядає організаційно-економічні та юридичні аспекти обліку основних фондів, зокрема деталізує формат заповнення бухгалтерської звітності. У положенні наведено класифікацію основних фондів, шляхи визначення її первісної вартості та способи переоцінки. Положення надає автономію підприємствам щодо визначення методу амортизації. Окремо визначаються підстави для вибуття основних фондів та вплив цього фактору на результат. Документами, які розкривають специфічні особливості роботи з основними фондами є відповідні методичні рекомендації, порядки та накази. У методичних рекомендаціях №561, наведено кореспонденцію (розподіл на дебет і кредит) рахунків, а також надано визначення поняттю «строк корисного використання» та умови його перегляду. У порядку №818 розроблено типові форми обліку основних фондів, наведено рекомендації щодо їх заповнення. У наказі №352 надана інформація стосовно форм документації обліку основних засобів [2].

Важливість оцінки основних фондів пояснюється наступними причинами:

по-перше, вона дозволяє ідентифікувати правильну ціну за актив, що важливо при його продажі чи купівлі. Оцінка основних фондів є вигідною як для покупця, так і для продавця, оскільки перший не переплатить за актив, а інший не втратить коштів при продажу. По-друге, у ринковій економіці часто відбуваються злиття та поглинання компаній. Оцінка основних фондів дозволяє визначити справжню вартість бізнесу. По-третє, для отримання позик у банку чи іншій фінансовій установі необхідно внести заставу як захист від можливого дефолту по боргу. Оцінка активів дозволяє позичальнику визначити, чи покриває вартість активів суму боргового навантаження. Останнім, але не менш важливим є необхідність показувати

вартість основних фондів у бухгалтерській звітності. Крім того, частиною аудиту є верифікація основних фондів.

Існує чотири головні методи оцінки вартості основних фондів: за повною початковою вартістю, за первісною або відновною вартістю, ураховуючи знос (за залишковою вартістю), за повною відновною вартістю, за ліквідаційною вартістю.

Повна початкова вартість основних фондів – вартість основних засобів за купівельними цінами. В економічній літературі повна початкова вартість іноді має назву фактична початкова вартість, що можна тлумачити, як безпосередні витрати на купівлю обладнання, будівель та споруд, транспортних засобів та інших основних фондів. Варто зауважити, що первісна вартість є сталою протягом усього строку експлуатації активу, окрім випадків подальших інвестицій в переоснащення, модернізацію, ремонт. В організації бухгалтерського обліку важливо розуміти, що податок на додану вартість та інші податки, що відшкодовуються не включаються у повну первісну вартість.

Другим основним способом оцінки основних фондів є за первісною або відновною вартістю, ураховуючи знос (за залишковою вартістю). Вона розраховується на основі повної початкової вартості без врахування зносу (тобто показує вартість основних фондів, котрі ще не перенесені на собівартість виробленої продукції). Таку вартість можна розрахувати за формулою:

$$\Phi_{\text{зал}} = \Phi_{\text{перв}} - \frac{\Phi_{\text{перв}} * \text{На} * \text{T}}{100},$$

де $\Phi_{\text{перв}}$ – первісна вартість основних фондів,

На – відповідна норма амортизації,

T – термін використання основних фондів.

Наступним методом калькуляції вартості основних засобів є їх повна відновна вартість (тобто реальна вартість основних фондів на поточний

момент). Очевидно, що на зміну загальної вартості основних засобів впливають багато чинників зокрема: зміна рівня цін на супутні товари чи послуги (транспортні та логістичні витрати, підвищення вартості енергоносіїв, збільшення витрат на оплату праці). Інноваційний розвиток суспільства та постійне підвищення цін суттєво впливає на умови відтворення основних засобів. Окрім, морального зносу та інфляційних процесів, повна відновна вартість враховує вплив цінових флуктуацій, що можуть бути спричинені як суто ринковими механізмами, так і податковою політикою держави. Задля отримання справедливої оцінки їх вартості, верифікацію активів варто проводити щороку.

Використання грошової оцінки надає можливість узагальнити та систематизувати на мікро- та мезорівнях основні засоби, що не є однаковими як вартісно, так і натурально.

Кожен із методів оцінки має свої як переваги, так і недоліки. Так, оцінка за повною початковою вартістю дає можливість кожного року з'ясувати загальний обсяг інвестицій, що надійшли в основні засоби підприємства [22]. У той же час варто зауважити такий метод оцінки не формує чіткого уявлення про фізичний обсяг активів при підвищенні цін при стрімкому інноваційному прогресі. Методи оцінки засобів за відновлювальною вартістю дозволяє уникнути таких недоліків.

На сучасних підприємствах використовуються різні методи оцінки основних засобів, але найбільш розповсюдженим є наступний. Активи, що були придбані до переоцінки враховуються за відновною вартістю, а основні фонди, що надійшли на підприємство після переоцінки обліковуються за початковою вартістю в цінах придбання. Балансову вартість також широко використовують для розрахунку середньорічної вартості основних засобів на рахування амортизації, калькуляції собівартості продукції тощо. На практиці статистика щодо основних фондів також ведеться в цінах порівняння.

Для того щоб мінімізувати вплив вартісного чинника і забезпечити одноманітність в оцінці основних засобів, що введені в експлуатацію в різні

роки періодично проводиться переоцінка основних фондів [18]. У бухгалтерському обліку існують різні підходи до визначення дефініції «переоцінка основних фонди». Однак, сутність цього процесу полягає в зміні первісної вартості з метою отримання повної відновної вартості, що буде відповідати сучасним умовам. Таким чином переоцінка основних фондів необхідна для проведення її у відповідність поточним умовам відтворення. При переоцінці основних фондів всі наявні активи оцінюються за відновною вартістю. У той же час відбувається верифікація основних засобів задля перевірки їх фізичної наявності та визначення ступеню з спрацювання основних фондів. Подібні заходи дозволяють отримати точні дані про виробничі аспекти. Таким чином, переоцінка основних фондів є важливою в контексті обрання кращих стратегій ціноутворення, зміцненню ринкових відносин та покращенню механізму функціонування в цілому.

Отже, у першому розділі з'ясовано теоретичні аспекти використання основних фондів у роботі підприємства. Наведено різні визначення дефініції «основні фонди», визначено найбільш оптимальне з них, а саме: основні фонди – це частина засобів виробництва, що задіяні у багатьох виробничих процесах і свою вартість частинами переносять на вартість готової продукції. З'ясовано, що аналіз основних засобів передбачає оцінку забезпеченості основними засобами виробництва та праці, беручи до уваги їх рівень зносу, технологічний стан та ін. Розглянуто основні показники, що використовують для аналізу основних фондів, а саме: фондвіддачу, фондомісткість, коефіцієнт надходження, коефіцієнт вибуття, рентабельність основних фондів, тощо. Визначено, що важливість використання основних фондів обумовлює її нормативно-правове регулювання, а в Україні діє триступенева документальна система, що регулює роботу з основними фондами на підприємстві. Існує чотири головні методи оцінки вартості основних засобів: за повною початковою вартістю, за первісною або відновною вартістю, урахувавши знос (за залишковою вартістю), за повною відновною вартістю, за ліквідаційною вартістю, розглянуто їх особливості.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ФОНДІВ ПрАТ «МОНДЕЛІС УКРАЇНА»

2.1. Загальна організаційно-економічна характеристика підприємства.

Для дослідження було обрано ПрАТ «Монделіс Україна» (до 2014 р. – «Крафт Фудз Україна») як одного з ключових гравців на сегменті ринку з виробництва продуктів харчування. ПрАТ «Монделіс Україна» - українське підприємство, безпосередньою материнською компанією якої є Kraft Foods Entity Holdings B.V., а кінцевою – Mondelez International Inc. Важливим фактором у виборі для аналізу саме цього підприємства був і регіональний чинник: виробничі потужності підприємства знаходяться в місті Тростянець (Сумська область). Саме фабрика в цьому місті має найвищий рівень потужності такої специфіки в усій Україні [10].

Головний напрям функціонування компанії – виробництво солодоців (шоколаду, печива, бісквіту, льодяників та ін.). На українському ринку підприємство здійснює постачання власної та імпортованої продукції через місцевих дистриб'юторів та великих ритейл-компаній. Компанія провадить активну зовнішньоекономічну діяльність. Компанія має широкий спектр брендів, який знайомий споживачам, а саме: «Ведмедик «Барні»», «Dipol», «Корона», «Люкс», «Milka», «Oreo» та ін. Варто зауважити, що ПрАТ «Монделіс Україна» має дочірнє підприємство ТОВ «Чіпси Люкс», яке теж включене до нашого аналізу. На виробництві та в управлінні компанією дотримані такі міжнародні стандарти якості, як: ISO 9001, ISO 14001 та ін.

Проаналізуємо основні фінансово-економічні показники діяльності підприємства: чистий дохід від реалізації продукції, собівартість реалізованої продукції, фінансовий результат від операційної діяльності, фінансовий результат до оподаткування, чистий фінансовий результат, EBITDA.

У таблиці 2.1 наведемо ключові фінансово-економічні показники діяльності підприємства.

Таблиця 2.1 – Ключові фінансово-економічні показники діяльності підприємства (розроблено на основі [7])

Показник	2019 р.	2018 р.	Відхилення
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн	6054556	5937123	+117433
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн	4837297	4827863	+9434
Фін. результат від операційної діяльності, тис. грн	727734	679530	+48204
Фін. результат до оподаткування, тис. грн	694631	665481	+29150
Чистий фін. результат, тис. грн	563997	539874	+24123

Таким чином, ключові фінансово-економічні показники в 2019 р. зросли: чистий дохід від реалізації продукції на 1,98%, собівартість реалізованої продукції на 0,2%, фінансовий результат від операційної діяльності – на 7,1%, фінансовий результат до оподаткування – на 4,4%. Основний показник (чистий фінансовий результат) зріс на 4,5%. Однак, для більш точного розуміння стану доходності підприємства варто конвертувати показники чистого фінансового результату в американські долари за середньорічним курсом Національного банку України. Маємо: у 2019 році – чистий фінансовий результат склав 21 818 тис. американських доларів, а у 2018 році – 19 848 тис. американських доларів, що демонструє порівнянність із гривневими показниками.

Важливим в контексті фінансово-економічної результативності компанії є показник EBITDA (аналітичний показник, що дорівнює

обсягу прибутку до вирахування витрат за відсотками, сплати податків та амортизаційних відрахувань). Розрахунок його фактичного значення наведено в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 – Розрахунок фактичного значення ЕВІТДА

Показник	2019 р.	2018 р.	Відхилення
Прибуток до оподаткування, тис. грн	694 631	665 481	+29 150
Витрачання на сплату відсотків, тис. грн	11 845	1658	+10 187
Амортизація, тис. грн	147 250	111 935	+35 315
ЕВІТДА, тис. грн	853 726	779 074	+74652

Таким чином, показник ЕВІТДА показав зростання у 2018-2019 рр.: з 779 074 тис. грн до 853 726 тис. грн (+9,6%). Зростання можна зафіксувати і конвертувавши показники ЕВІТДА в американські долари за середньорічним курсом Національного банку України: з 28 642 тис. до 33 026 тис. американських доларів.

Важливо зауважити, що компанія при провадженні власної діяльності спирається на принцип сталого розвитку, спрямованого на реалізацію трьох ефектів: соціального, екологічного та економічного. Компанія взяла на себе зобов'язання й практично впроваджує його в життя щодо зменшення кількості викидів CO₂ та інших шкідливих речовин, забезпечення енергоефективності виробництва, повторного використання відходів. Красномовним, зокрема, є той факт, що лише 1% усіх спродукованих відходів іде на сміттєзвалище. Соціальна та економічна складова забезпечується відповідальністю компанії в усіх сферах її діяльності (навчання персоналу, дотримання трудового законодавства, реалізація ініціатив, спрямованих на забезпечення соціального блага).

2.2. Структурні особливості та показники ефективності основних фондів.

Варто розглянути основні положення облікової політики підприємства стосовно роботи з основними фондами.

Облік основних фондів підприємства відбувається за собівартістю без врахування акумульованого зносу та збитків, які отримані від знецінення. Деякі витрати визнаються такими лише тоді коли вони виникли, до цих витрат належать технічні та ремонтні. Витрати на заміщення великих частин основних фондів капіталізуються по мірі наступного списання вартості частини, що замінюється. Характерні риси знецінення основних фондів перевіряються менеджером компанії станом на кінець кожного звітного періоду. За умови знаходження таких характерних рис управлінці розраховують вартість відшкодування що відповідає справедливій вартості основного засобу за вирахуванням вартості використання або витрат на продаж (обирається сума більша за розміром).

Вартість основного засобу на балансі знижується, дорівнює вартості відшкодування, а збиток від знецінення визнається у складі фінансового результату за рік. Збитки, отримані в результаті знецінення та відображені щодо будь якого активу в попередніх періодах, сторнуються, за умови зміни в оцінках, котрі були використані для з'ясування вартості використання активу або його справедливої вартості за вирахуванням витрат на продаж. Окремі доходи та витрати, спричинені вибуттям основних засобів, можна визначити як абсолютну різницю між доходами від вибуття та балансову вартістю активу впливають на річний фінансовий результат.

Важливо також з'ясувати особливості амортизаційної політики підприємства. Так, на ПрАТ «Монделіс Україна» амортизація основних фондів обчислюється прямолінійним методом. Його сутність полягає в незмінній сумі амортизаційних відрахувань протягом корисного використання основних фондів (за умови сталої ліквідаційної вартості активу). Базою таких відрахувань є витрати на придбання. У примітці 8 до

Консолідованого звіту «Основні засоби та незавершені капітальні інвестиції», наведено терміни корисного використання основних засобів. Варто зауважити, що ліквідаційна вартість активу це сума грошових коштів котру підприємство змогло отримати в поточний момент часу від реалізації даного активу, за вирахування прогнозованих витрат на продаж, якби термін корисного використання цього активу кореспондував з технологічним станом та терміном експлуатації, котрій цей актив буде мати в кінці терміну корисного використання. Ліквідаційна вартість основних засобів та терміни їх експлуатації можуть бути переглянуті та змінені за потреби наприкінці звітнього періоду. Термін експлуатації різних елементів основних фондів відповідно до облікової політики підприємства наведено в таблиці.

Таблиця 2.3 – Ліквідаційна вартість основних фондів на ПрАТ
«Монделіс Україна»

Елементи основних фондів	Термін експлуатації (у роках)
Будівлі та споруди	30-40
Машини та обладнання	20
ІТ-обладнання	3
Транспортні засоби	3
Меблі, прилади, інвентар	7-10
Інше	4-5

Відповідно до формул, наведених у пункті 1.2, розрахуємо ключові показники ефективності використання основних фондів на ПрАТ «Монделіс Україна»: фондівіддачу, фондомісткість, коефіцієнт надходження та вибуття основних фондів, рентабельність основних фондів.

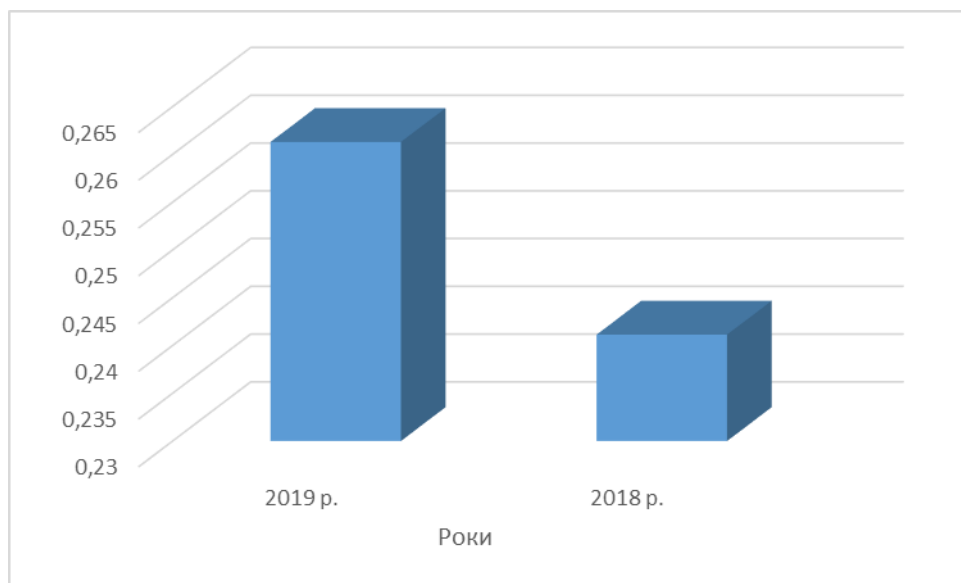
Інформаційною базою для проведення аналізу є: Консолідований баланс (Звіт про фінансовий стан), Консолідований звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід), Примітка 8 до Консолідовано звіту «Основні засоби та незавершені капітальні інвестиції».

Розрахуємо показник фондівіддачі за формулою. Дані обчислень наведені в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4 – Розрахунок показника фондovіддачі

Показник	2019 рік	2018 рік
Кількість виробленої за рік продукції, тис. грн	7302226	7133089
Середньорічна вартість основних фондів, тис. грн	1908330,5	1719883
Фондовіддача	3,827	4,147

Результати розрахунків фондovіддачі наведені на рисунку 2.1.

Рисунки 2.1 – Показник фондovіддачі ПрАТ «Монделіс Україна»

Для того, щоб у загальному вигляді з'ясувати ступінь ефективності використання основних засобів, необхідно зіставити фактичний показник фондovіддачі з плановим (що ускладняється наявністю комерційної таємниці), а також з даними попереднього періоду. Показник фондovіддачі у 2019 р. дещо знизився в порівнянні з 2018 р., однак таке падіння не було критичним та суттєво не позначилося на роботі підприємства.

Етапи та результати обчислень відповідних коефіцієнтів наведено в таблицях 2.5 та 2.6.

Таблиця 2.5 – Розрахунок коефіцієнта надходження

	2019 р.	2018 р.	Відхилення
Ф над	374 459	357 121	+17 338
Фк	1 992 812	1 823 849	+168 963
К над	0,188	0,196	-0,008

Таблиця 2.6 – Розрахунок коефіцієнта вибуття

	2019 р.	2018 р.	Відхилення
Ф виб	58 278	17 651	+40 627
Фп	1 823 849	1 615 917	+207 932
К виб	0,032	0,011	+0,043

На практиці вважається, що прийнятним є показник надходження вищий за 17%. Таким чином, ПрАТ «Монделіс Україна» успішно реалізовує відповідну організаційну політику в контексті руху основних фондів. Однак, варто зауважити, що спостерігається негативна тенденція щодо зменшення коефіцієнта надходження (з 0,196 у 2018 р. до 0,188 у 2019 р.) й збільшення коефіцієнта вибуття (з 0,011 у 2018 р. до 0,032 у 2019 р.).

За формулою, зазначеною в пункті 1.2, підрахуємо коефіцієнти приросту основних фондів у 2018 та 2019 роках. Так, він становив:

- у 2018 році:

$$\Delta K\phi = \frac{357\,121 - 17\,651}{1\,823\,849} = 0,186.$$

- у 2019 році:

$$\Delta K\phi = \frac{374\,459 - 58\,278}{1\,992\,812} = 0,159.$$

Показники рентабельності основних засобів відобразимо у вигляді діаграми.

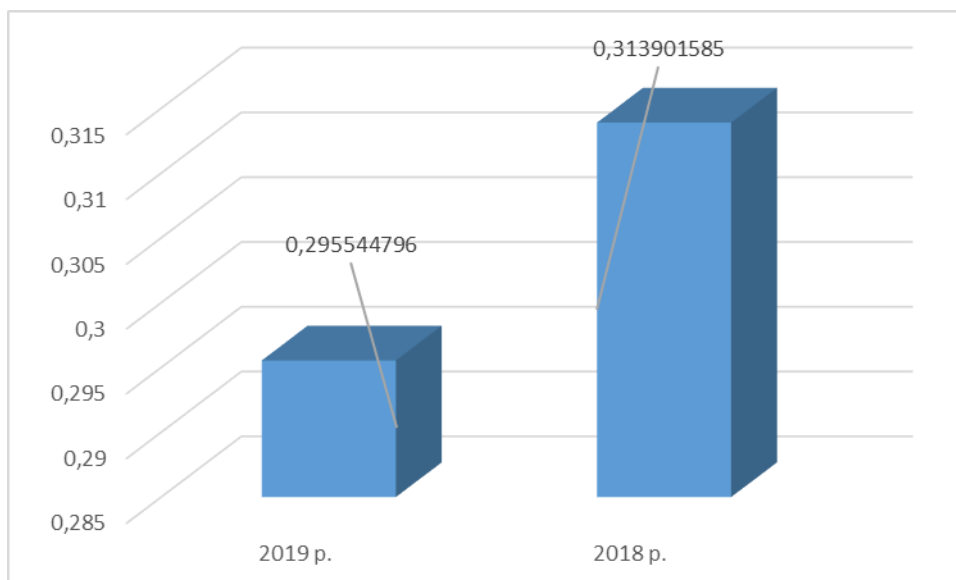

Рисунок 2.2 – Показник рентабельності основних фондів підприємства

Показники рентабельності основних фондів теж підтверджують невелике падіння ефективності їх використання.

Проаналізуємо структурні особливості основних засобів підприємства. Так, у 2018 р. основні засоби підприємства ПрАТ «Монделіс Україна» склалися з: виробничого та іншого обладнання (71,1%), будівель та споруд (15,9%), незавершеного будівництва (10,6%), а також інших основних засобів (2,4%).

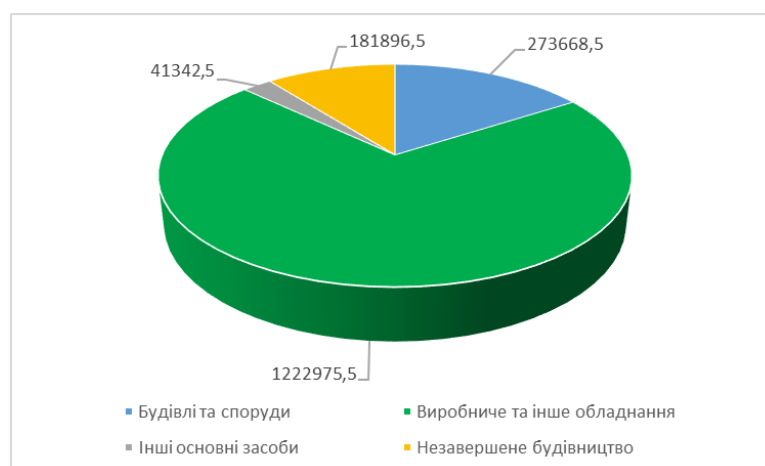

Рисунок 2.3 – Структура основних фондів підприємства у 2018 р.

У 2019 р. спостерігалася схожа тенденція: виробниче та інше обладнання становить 73,7% від загальної середньорічної вартості основних

фондів, будівлі та споруди (15,5%), незавершене будівництво (7,1%), активи у формі права користування (2%) та інші основні засоби (1,7%).

Рисунок 2.4 – Структура основних фондів підприємства у 2019 р.

Таким чином, у другому розділі розглянуто, що ключові фінансово-економічні показники в 2019 р. зросли в порівнянні з 2018 р.: чистий дохід від реалізації продукції на 1,98%, собівартість реалізованої продукції на 0,2%, фінансовий результат від операційної діяльності – на 7,1%, фінансовий результат до оподаткування – на 4,4%. Основний показник (чистий фінансовий результат) зріс на 4,5%. Показник EBITDA показав зростання у 2018-2019 рр. на 9,6%. Зростання можна зафіксувати і конвертувавши показники в американські долари. Розглянуто основні положення політики підприємства стосовно обліку основних фондів. З'ясовано особливості здійснення їх амортизації. У порівнянні зі збільшенням ключових фінансово-економічних показників, показники ефективності основних фондів дещо знизилися. Так, фондвіддача впала з 4,147 до 3,827, а рентабельність основних фондів – з 0,314 до 0,296. Проаналізовано структурні особливості основних засобів підприємства та визначено, що вони суттєво не змінилися.

РОЗДІЛ 3. СПОСОБИ ОПТИМІЗАЦІЇ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ФОНДІВ ПІДПРИЄМСТВА

Існують різні методи підвищення ефективності використання основних засобів.

Першим і основним є використання надбань науково-технічного прогресу та інноваційного розвитку. Тільки сучасне обладнання може забезпечити високі рівні потужності виробництва, мінімізувати витрати на ремонт виробничих фондів, а відповідно зменшити собівартість продукції, що виготовляється [13]. Окрім того, в економіці існує поняття зносу, який буває фізичним та моральним. Під фізичним зносом мають на увазі втрату основними фондами власних технічних характеристик. У свою чергу, моральний знос поділяють на два види: перший обумовлює зниження ринкової вартості того самого (або схожого за характеристиками) обладнання; другий - появу на ринку більш сучасних аналогів із кращими характеристиками. Відповідно, обладнання зі значним рівнем спрацювання вимагає оновлення (яке, як уже згадувалося, відбувається за рахунок амортизації).

По-друге, важливо проаналізувати коефіцієнт змінності для забезпечення безперервного виробництва. Кращі практики підприємств демонструють, що його можна досягти завдяки оптимальному розподілу роботи по змінах. Коефіцієнт змінності має прямувати до 100%, а за умови низьких значень цього індикатора менеджменту компанії варто змінити підхід до організації роботи підприємства, особливо в частині використання основних фондів [3].

Необхідною складовою роботи з основними фондами є їхній ремонт. При перших ознаках проблем із виробничим обладнанням варто відразу спрямувати кошти підприємства на їх ремонт (на середніх і великих підприємствах оптимальним варіантом є створення власної ремонтної бригади) задля недопущення поломок і відповідно простоїв виробництва.

Важливим також є плановий огляд наявних основних фондів задля завчасного виявлення прихованих проблем з ними.

Важливою частиною роботи з основними фондами є підвищення кваліфікації робітників, які працюють з ними. Сучасне обладнання потребує відповідних знань і навичок як в інженерній справі, так і часто в знанні іноземних мов. Гарно підготовлені працівники – запорука максимально ефективного використання основних фондів. Крім того, важливо чітко зрозуміти потребу в різному обладнанні. Основні фонди, які застосовуються не часто чи взагалі не використовуються, підвищують балансову вартість активів, але не мають суттєвого впливу на фінансовий результат підприємства.

Специфічним, але ефективним способом підвищення ефективності використання основних фондів є підвищення рівня їх концентрації на виробництві (розташування оптимальним чином) [21]. Це дозволить не тільки забезпечити вільну площу (яку можна продати чи здати в оренду), а й знизити комунальні платежі за енергопостачання.

Важливо також забезпечити постачання якісної сировини. Матеріали низької якості не тільки збільшують кількість бракованої продукції на виході з виробництва, а й можуть негативно вплинути на технічний стан обладнання.

Управління основними фондами – це такий процес їх обліку та експлуатації, що дозволяє оптимально використовувати всі виробничі потужності.

Забезпечити максимальну ефективність використання основних фондів є основним завданням такого управління. В ідеалі, управління основними засобами покращить якість та корисний термін експлуатації обладнання, а також забезпечить дохідність інвестицій. Управляти основними фондами є доволі непростим завданням, особливо для підприємств зі значною кількістю активів. На допомогу компаніям будь-якого розміру та галузі можуть прийти Інтернет речей, штучний інтелект та блокчейн.

Інтернет речей є важливою складовою для управління роботою з основними фондами підприємства. Для того, щоб своєчасно з'ясувати стан активів, можна скористатися даними аналітичної системи, що порівнює інформацію з пристроїв, задіяних в контролі виробництва. Крім того, Інтернет речей дозволяє підвищити показники ефективності роботи з активами через механізми аналізу їхнього технологічного стану та прогнозуванню можливих збоїв.

Штучний інтелект дозволяє суттєво зекономити час та підвищити якість роботи бухгалтерів та аудиторів через використання технології машинного навчання та використання робот-систем. Застосування подібних інновацій дозволяє з'ясувати справжній стан основного засобу та навіть спрогнозувати очікуваний термін експлуатації [24]. Штучний інтелект зчитує подібну інформацію з датчиків, має можливість проаналізувати її й надати фінальний звіт. Подібний звіт часто використовується менеджментом підприємства для удосконалення роботи з основними фондами в контексті підвищення їх ефективності та ухвалення відповідних управлінських рішень.

Технологія блокчейну може змінити спосіб ведення бухгалтерського обліку. Блокчейн – це безпечний загальний реєстр, у якому відслідковуються всі транзакції в бізнес-мережі. Очевидно, що блокчейн є ефективним для приватності та конфіденційності фінансових операцій. У контексті основних фондів ця технологія дозволяє прослідкувати походження обладнання в ланцюзі поставки активів, реєструвати транзакції, пов'язані з безпекою, забезпечення контролю над пошкодженнями основних фондів і претензіями за гарантіями. Замість ведення записів на основі квитанцій про транзакції, підприємства можуть записувати свої транзакції безпосередньо в загальний реєстр, створюючи взаємопов'язану систему стійких облікових записів. Блокчейн означає, що всі операції, що здійснюються на підприємстві є верифікованими та придатні до точного обліку. Саме блокчейн дозволяє ухвалювати рішення щодо майбутнього основних фондів [9].

Управління основними засобами дозволяє обліковувати обладнання, будівлі та споруди, незавершене будівництво, оцінювати їх поточний стан та зберігати в гарному робочому стані. Дослідники зауважують, що процес управління основними фондами ускладнюється зі зростанням промислових потужностей підприємства. Так, маленькі підприємства чи організації можуть використовувати засоби Microsoft Excel для обліку, контролю ефективності та фізичного стану активів. Коли мова йде про великі організації в нагоді стають автоматизовані системи управління (найпоширенішими є ERP-системи).

ERP-система – програмне забезпечення, що використовується для планування і управління всіма ключовими ланцюгами поставок, виробничих, фінансових та інших процесів [23]. Вони зокрема дозволяють відслідковувати місце знаходження активів, їх робочий стан та ревізорські дані.

Можна виокремити такі способи ефективного управління основними засобами, а саме: тегування основних фондів, зберігання активів та підзвітність управління життєвим циклом активів, їхня фізична верифікація розробка стандартних операційних процедур та механізмів внутрішнього контролю, ведення обліку активів.

Тегування передбачає маркування основного фонду за певними класифікаційними ознаками. Це дозволяє значно спростити процес обліку та відслідковування, особливо за умови присвоєння кожному активові унікального ідентифікатора (наприклад, персонального ID). При наявності спеціального програмного забезпечення зручно використовувати штрих-коди. Вони дозволяють уникати помилок при обліку однакових активів. Крім того, унікальний ідентифікатор можна закласти широкий спектр інформації (дату купівлі, вартість, очікуваний термін експлуатації). Однак, навіть за умови використання найсучаснішого обладнання варто проводити фізичну інвентаризацію. Важливою функцією управління основними фондами є їхнє надійне зберігання. Охорона майна забезпечується багатьма чинниками,

зокрема найняттям на роботу відповідальної за збереження майна особи, що забезпечуватиме, доступ до майна лише чітко визначених осіб зі спеціальними перепустками [17]. Подібні заходи дозволять зменшити кількість майнових правопорушень, а чітка звітність забезпечить транспарентність цільового використання коштів. Підприємство слід забезпечити високі стандарти інтеграції даних та документів, як один із засобів ризик-менеджменту.

Управління життєвим циклом активу означає процес моніторингу всіх стадій його існування та роботи в бізнес організації. Відповідно має сенс проводити облік всього життєвого циклу основного засобу віддати надходження у виробництво до вибуття. Подібний процес документування дозволяє витримати всі податкові норми і скоригувати помилки та неточності перед тим як це спричинить суттєвий вплив на фінансовий стан підприємства.

Навіть у цифрову епоху неможливо обійтися без фізичної верифікації (інвентаризації) основних фондів. Перш за все, відповідні управлінці перевіряють наявність основних засобів. Після цього відбувається перевірка їх технологічного стану та запис відповідних даних до облікової звітності. Найкращі практики проведення інвентаризації передбачають сканування фізичних активів, зіставлення з підтверджуючими документами та прикріплення відповідних рахунків до облікових записів активів. Для проведення інвентаризації можуть залучатися як визначені керівництвом компанії співробітники, так і зовнішні аудиторські фірми. Більш формальним, але не менш важливим підходом до якісного управління основними фондами є розробка стандартних операційних процедур та механізмів внутрішнього контролю. В англійській літературі зазначається що стандартні оперативні процедури – це конкретні інструкції, які слугують орієнтиром для певних дій з ефективного управління всіма основними фондами на виробництві [25]. Розробка подібних документів мінімізує помилки чи неправильне використання основних фондів підприємств.

Таким чином, існують різні методи підвищення ефективності використання основних засобів, серед них: упровадження досягнень науково-технічного прогресу та інноваційного розвитку, аналіз коефіцієнта змінності, підвищення кваліфікації робітників, ремонтне забезпечення, тощо. Важливими в контексті цифровізації управління та обліку основних фондів є: інтернет речей, штучний інтелект та блокчейн.

ВИСНОВКИ

Відповідно до мети та завдань роботи, можна сформулювати наступні висновки:

1. З'ясовано теоретичні аспекти використання основних фондів у роботі підприємства. Наведено різні визначення дефініції «основні фонди», визначено найбільш оптимальне з них, а саме: основні фонди – це частина засобів виробництва, що задіяні у багатьох виробничих процесах і свою вартість частинами переносять на вартість готової продукції. З'ясовано, що аналіз основних засобів передбачає оцінку забезпеченості основними засобами виробництва та праці, беручи до уваги їх рівень зносу, технологічний стан та ін. Розглянуто основні показники, що використовують для аналізу основних фондів, а саме: фондвіддачу, фондомісткість, коефіцієнт надходження, коефіцієнт вибуття, рентабельність основних фондів, тощо. Визначено, що важливість використання основних фондів обумовлює її нормативно-правове регулювання, а в Україні діє триступенева документальна система, що регулює роботу з основними фондами на підприємстві. Існує чотири головні методи оцінки вартості основних засобів: за повною початковою вартістю, за первісною або відновною вартістю, урахувавши знос (за залишковою вартістю), за повною відновною вартістю, за ліквідаційною вартістю, розглянуто їх особливості.

2. Розглянуто, що ключові фінансово-економічні показники в 2019 р. зросли в порівнянні з 2018 р.: чистий дохід від реалізації продукції на 1,98%, собівартість реалізованої продукції на 0,2%, фінансовий результат від операційної діяльності – на 7,1%, фінансовий результат до оподаткування – на 4,4%. Основний показник (чистий фінансовий результат) зріс на 4,5%. Показник EBITDA показав зростання у 2018-2019 рр. на 9,6%. Зростання можна зафіксувати і конвертувавши показники в американські долари. Розглянуто основні положення політики підприємства стосовно обліку основних фондів. З'ясовано особливості здійснення їх амортизації. У

порівнянні зі збільшенням ключових фінансово-економічних показників, показники ефективності основних фондів дещо знизилися. Так, фондівіддача впала з 4,147 до 3,827, а рентабельність основних фондів – з 0,314 до 0,296. Проаналізовано структурні особливості основних засобів підприємства та визначено, що вони суттєво не змінилися.

3. Визначено, що існують різні методи підвищення ефективності використання основних засобів, серед них: упровадження досягнень науково-технічного прогресу та інноваційного розвитку (зокрема, через автоматизацію виробничих процесів), аналіз коефіцієнта змінності, підвищення кваліфікації робітників, ремонтне забезпечення, тощо. Важливими в контексті цифровізації управління та обліку основних фондів є: інтернет речей, штучний інтелект та блокчейн. Можна виокремити такі способи ефективного управління основними засобами, а саме: тегування основних фондів, зберігання активів та підзвітність управління життєвим циклом активів, їхня фізична верифікація розробка стандартних операційних процедур та механізмів внутрішнього контролю, ведення обліку активів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Богаченко В.М. Бухгалтерський облік, 2015. 510 с.
2. Господарський кодекс України: Відомості Верховної Ради України (ВВР)
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
3. Єлісеєва О. К., Ярецько А. М. Методи оцінки основних засобів в умовах законодавчих змін: вітчизняний та зарубіжний досвід. Економічний форум, 2018. №1, С. 223-230.
4. Єршова Н. Ю. Удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління основними засобами підприємств: стратегічний аспект, 2018. 241 с.
5. Кафка С. М. Облік руху основних засобів. Причорноморські економічні студії, 2017. №23, С. 191-200.
6. Ковальчук Н. О., Побіжан Т. А. Аналіз стану основних засобів на підприємствах України. Молодий вчений, 2017. №10, Р. 910-914.
7. Консолідована фінансова звітність ПрАТ Монделіс Україна за 2019 р. разом зі Звітом незалежного аудитора, 2020.
8. Мельник Л. Г. Економіка підприємства : підручник / за заг. ред. Л. Г. Мельника. Суми, 2019.
9. Офіційний веб-сайт компанії ІВМ. URL: <https://www.ibm.com>
10. Офіційний веб-сайт ПрАТ «Монделіс Україна». URL: <https://ua.mondelezinternational.com/>
11. Податковий кодекс України: Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011. 256 с.
12. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» : Наказ Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>.
13. Coenraad D. P., Rahmahwati R. Quality of Regional Financial Statements: The Influence of Information Systems on Financial Management and Fixed Assets Management. Scientific Journal of Management, 2020. №8(2), Р. 50-55.

14. James M. Examples of fixed assets. URL: <https://www.investopedia.com/ask/answers/032715/what-are-some-examples-fixed-assets.asp>
15. Kenton W. Fixed assets. URL: <https://www.investopedia.com/terms/f/fixedasset.asp>
16. Khalil R., Asad M., Khan S. N. Management motives behind the revaluation of fixed assets for sustainability of entrepreneurial companies. *International Journal of Entrepreneurship*, 2018. №22, P. 1-9.
17. Kumar K. Impact of Digitalization in Finance & Accounting. *Journal of Accounting, Finance & Marketing Technology*, 2018. №2(2), P.1-9.
18. Lehenchuk S., Horodysky M., Maistrenko N. Protection of Accounting Data in the Conditions of Using Internet of Things: Problems and Prospects of Accounting Digitalization. *Accounting and Finance*, 2021. №1, P. 12-19.
19. Nobanee H., Abraham J. Current assets management of small enterprises. *Journal of Economic Studies*, 2015.
20. Nunes P. M., Serrasqueiro Z., de Matos A. F. Determinants of investment in fixed assets and in intangible assets for high-tech firms. *Journal of International Studies*, 2017. №10(1).
21. Rajendran D. G. Financing Fixed Assets Decision: An Analysis. *International Journal of Management*, 2020. №10(4).
22. Sunjoko M. I., Arilyn E. J. Effects of inventory turnover, total asset turnover, fixed asset turnover, current ratio and average collection period on profitability. *Jurnal Bisnis dan Akuntansi*, 2016. №18(1), P. 79-83.
23. Tamulevičienė D., Mackevičius J. Methodology of complex analysis of tangible fixed assets. *Entrepreneurship and sustainability issues*, 2019. №7(2), P.1341.
24. Tsamis A., Liapis K. J. Fair value and cost accounting, depreciation methods, recognition and measurement for fixed assets, 2017.
25. Wright, J., Zhu, B. Monopoly rents and foreign direct investment in fixed assets. *International Studies Quarterly*, 2018. №62(2), P. 341-356.

26. Економіка енергетики : підручник / за ред. Л. Г. Мельника, І. М. Сотник.
– Суми: Університетська книга, 2015. – 378 с. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/45315>
27. Сотник І.М. (2016) Мотиваційні механізми дематеріалізаційних та енергоефективних змін національної економіки : монографія / за заг. ред. доктора екон. наук, проф. І. М. Сотник. – Суми : Університетська книга, 2016. – 368 <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/80197>
28. Экономика развития: учебное пособие / под ред. д.-ра экон. наук, проф. Л. Г. Мельника, канд. экон. наук А. Вик. Кубатко. Сумы : «Университетская книга», 2017. 352 с. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/80184>
29. Melnyk L., Sommer H., Kubatko O., Rabe M., Fedyna S. (2020). The economic and social drivers of renewable energy development in OECD countries. Problems and Perspectives in Management, 18(4), 37-48. doi:10.21511/ppm.18(4).2020.04
<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/82719>
30. Melnyk L.G., Kubatko O. (2017) The impact of green-innovations on environmental quality and energy resource consumption. International economic relations and sustainable development : monograph / edited by Dr. of Economics, Prof. O. Prokopenko, Ph.D in Economics T. Kurbatova. – RudaŚląska :Drukarnia i Studio GraficzneOmnidiumю 272 p. ISBN 978-83-61429-11-1
31. The effects of the management of natural energy resources in the European Union / V. Voronenko, B. Kovalov, D. Horobchenko, P. Hrycenko // Journal of Environmental Management and Tourism. – Craiova: ASERS Publishing, 2017. – Vol. 8, Issue Number 7(23), P. 1410-1419. Available at: <https://journals.aserspublishing.eu/jemt/article/view/1777>
32. Економіка підприємства : підручник / за заг. ред. д.е.н., проф. Л. Г. Мельника. - Суми : Університетська книга, 2012. - 864 с. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/80106>

33. Карінцева, О. І., Харченко, М. О., Пономарьова, Г. С. Підвищення ефективності бізнес-процесів на виробничому підприємстві // Механізм регулювання економіки. 2020. № 4. С. 58-69. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/83754>
34. Сотник І. (2018) Підприємництво, торгівля та біржова діяльність / І. Сотник, Л. Таранюк. – К.: Універсальна книга, 2018. – 572с. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/80114>
35. Мельник Л. Г., Карінцева О. І. (2021) Економіка і бізнес : підручник / за ред. Л. Г. Мельника, О. І. Карінцевої. Суми : Університетська книга, 2021. 316 с. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/83721>
36. Kubatko, O. V., Chortok, Y. V., Honcharenko, O. S., Nechyporenko, R. M., & Moskalenko, I. M. (2019). Studying Features of Vehicle Type Selection by Trade and Logistics Enterprise. Mechanism of economic regulation. – 2019. – №3. – С. 73–82. <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/76448>
37. Мельник Л. Г., Карінцева О. І., Кубатко О. В., Сотник І. М., Завдов'єва Ю. М. Цифровізація економічних систем та людський капітал: підприємство, регіон, народне господарство // Механізм регулювання економіки. 2020. № 2. С. 9-28. DOI: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/82236>
38. Мельник, Л., Ковальов, Б. (2020). Проривні технології в економіці і бізнесі (Досвід ЄС та практика України у світлі III, IV, і V промислових революцій. Сумський державний університет, с. 180. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/79621>
39. Melnyk L. H., Derykolenko O. M., Mazin Yu. O., Matsenko O. I., Piven V. S. Modern Trends in the Development of Renewable Energy: the Experience of the EU and Leading Countries of the World // Механізм регулювання економіки. 2020. № 3. С. 117-133. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/81810>
40. Melnyk, L., Dehtyarova, I., Kubatko, O., Karintseva, O., & Derykolenko, A. (2019). Disruptive technologies for the transition of digital economies towards

sustainability. *Economic Annals-XXI*, 179(9-10), 22-30. doi:
<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/85476>

41. Melnyk, L., Matsenko, O., Dehtyarova, I. & Derykolenko, O. (2019). The formation of the digital society: social and humanitarian aspects. *Digital economy and digital society*. T. Nestorenko & M. Wierzbik-Strońska (Ed.). Katowice: Katowice School of Technology. [in Ukrainian]. URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/74570>